

GIDA ve İÇECEK SEKTÖRÜ RAPORU (2013/1)

SANAYİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

**Sektörel Raporlar ve
Analizler Serisi**

İçindekiler

Şekiller Listesi.....	3
Kısaltmalar Listesi.....	4
YÖNETİCİ ÖZETİ	5
1. SEKTÖRÜN GENEL DURUMU.....	6
1.1. Sektörün Dünya Ekonomisi ve AB Ülkelerindeki Durumu.....	6
1.2. Sektörün Türkiye’deki Genel Durumu.....	8
1.3. Sektördeki Üretim Eğilimleri ve Üretilen Başlıca Ürünler.....	9
1.4. Sektörün Alt Sektörleri ve Etkileşim Halinde Olduğu Diğer Sektörler.....	10
1.5. Sektörün Bölgesel Yapısı ve Kümelenmeler.....	11
1.6. Sektörün Kapasite Kullanımı.....	12
1.7. Sektörün İşyeri Sayısı ve İstihdamı.....	13
1.8. Sektörün Üretim ve Katma Değeri.....	14
1.9. Sektörün Cirosu.....	15
1.10. Sektörün Ar-Ge Faaliyetleri.....	16
1.11. Sektörün Elektrik Tüketimi.....	17
1.12. Sektörün Dış Ticareti.....	18
1.13. Sektörün Maliyet Bileşenleri.....	18
1.14. Sektörün 2013-2023 Projeksiyonu.....	19
2. SEKTÖRÜN SON ALTI AYLIK DEĞERLENDİRMESİ	21
2.1. Son Dönemdeki Sektöre İlişkin Türkiye ve Dünyadaki Gelişmeler.....	21
2.2. Sektörün Üretim Endeksi Değerlendirmesi.....	22
2.3. Sektörün Kapasite Kullanım Oranı Değerlendirmesi.....	23
2.4. Sektörün İhracat ve İthalat Değerlendirmesi.....	24
KAYNAKÇA	26

Tablolar Listesi

Tablo 1. Türkiye’de 2005-2011 Yıllarında Yapılan Uluslararası Doğrudan Yatırımlar (UDY) Milyon ABD Doları	6
Tablo 2. Yıllara Göre Kapasite Kullanım Oranı (Ağırlıklı Ortalama %)	12
Tablo 3. Sektörün İşyeri Sayısı ve İstihdamı	13
Tablo 4. Üretim ve Katma Değeri	14
Tablo 5. Sektörün Cirosu	15
Tablo 6. Sektörün Ar-Ge Faaliyetleri (TL)	17
Tablo 7. Tüketici Gruplarına Göre Elektrik Tüketim Oranları	17
Tablo 8. 2009-2012 Yılları Arasında Gıda ve İçecek Sektörünün Son 6 Aylık Kapasite Kullanım Oranı (Ağırlıklı Ortalama %)	23
Tablo 9. 2009-2012 Yılları Arasında İmalat Sanayinin Son 6 Aylık Kapasite Kullanım Oranı (Ağırlıklı Ortalama %)	24

Şekiller Listesi

Şekil 1. Kapasite Kullanım Oranı (Ağırlıklı Ortalama %)	12
Şekil 2. 2012 Yılı Sanayi İstihdam Endeksi ve Değişim Oranları	13
Şekil 3. Ciro Endeksi	15
Şekil 4. Yıllar İtibariyle Gıda ve İçecek Sektörü Dış Ticareti (Milyar Dolar)	18
Şekil 5a. Sanayi Üretim Endeksi	22
Şekil 5b. Sanayi Üretim Endeksi	23
Şekil 6. İhracat Miktar Endeksi	24
Şekil 7. İthalat Miktar Endeksi	25

Kısaltmalar Listesi

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AB	Avrupa Birliği
AR-GE	Araştırma Geliştirme
BTYK	Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
IMF	Uluslararası Para Fonu
İOSB	İhtisas Organize Sanayi Bölgesi
KKO	Kapasite Kullanım Oranı
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
MWh	Mega Watt saat
NACE	Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TZE	Tam Zaman Eşdeğer
UDY	Uluslararası Doğrudan Yatırım
UNCTAD	Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı
YASED	Uluslararası Yatırımcılar Derneği
WIR	Dünya Yatırım Raporu
WB	Dünya Bankası

YÖNETİCİ ÖZETİ

Türk ekonomisinin önemli yapı taşlarından biri olan Gıda ve İçecek Sanayi; yatırım, üretim ve istihdam yapısı ile ülke ekonomisinin en dinamik sektörüdür. Türkiye için stratejik öneme sahip olan gıda ve içecek imalatı, sanayi alt sektörleri arasında en büyüklerinden olup, üretim değeri, istihdama sağladığı katkı, ihracatı ve dış ticareti karşılama oranı ile ülkemizin önemli sektörlerinden biridir.

2012 yılı ihracat ithalat dengesine baktığımızda yarattığı 4,5 milyar dolarlık artı değer ile cari açık sorununun çözümüne katkı sağlayacak potansiyele de sahiptir. TÜİK ihracat verilerine göre, 2012 yılı toplam ihracatımız 153 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. İhracatımızın yaklaşık yüzde 10'luk kısmını gıda ürünleri ve içecek, tarım ve hayvancılık ile balıkçılık alanlarında yapılan üretimimiz oluşturmaktadır.

Farklı iklim bölgelerine sahip olan ülkemiz; doğusuyla, batısıyla, kuzeyi ve güneyi ile her yerinde verimli topraklara sahip olmakla birlikte yetiştirilen ürün yelpazesi de geniştir. Türkiye’de toplam nüfusun % 45’i tarım kesiminde yer almakta ve bu kesim toplam üretimin yaklaşık % 13’ünü gerçekleştirmektedir. Bu nedenle tarım ve gıda sanayileri sosyoekonomik açıdan ülke ekonomisi için büyük önem taşımaktadır¹.

Gıdanın, insan yaşamının en temel ihtiyacı olması ve toplum sağlığı açısından kritik önem taşıması, gıda üretim-tüketim zincirini günümüzün en önemli konularından biri haline getirmiştir. Bu nedenle gıda sanayinde, tüm üretim-tüketim zincirinin dahil edildiği AR-GE, teknoloji geliştirme ve inovasyon odaklı çalışmaların geliştirilmesi ve örnek projelerin desteklenmesi büyük önem taşımaktadır.

Refah bir toplum yaratmak için “Vizyon 2023 Bilim ve Teknoloji Stratejileri Projesi”nde yer alan Tarım ve Gıda Sektörünün vizyonu, **“Bilime ve modern teknolojilere dayalı olarak; toplumun sağlıklı beslenmesini, gereksinimlerini yeterli nicelik ve nitelikte karşılayabilen, biyolojik çeşitliliğini koruyan ve toplumsal yarara dönüştürebilen, ekonomik, ekolojik ve sosyal açıdan sürdürülebilir, verimliliği artan tarım ve tarımsal sanayinin de katkısıyla, uluslararası alanda rekabet edebilen gelişmiş bir Türkiye”** olarak belirlenmiştir².

Ayrıca, Türkiye Sanayi Stratejisi'nde (2011-2014) belirtildiği gibi, gıda ve içecek sanayinin tarımsal üretimin yapıldığı bölge ile entegre olma kapasitesine sahip olması, birçok bölgede üretim yapabilme ve yüksek istihdam yaratma imkanını da beraberinde getirmektedir. Bu da bölgesel eşitsizliklerin azaltılmasındaki rolü ve işsizliği azaltıcı etkileri nedeniyle sektörün önemini daha da arttırmaktadır³.

Türkiye açısından tarım ve gıda sektörlerinden elde edilecek gelir artışı toplum refahı, zenginliği ve yaşam kalitesini arttırmada önemli bir potansiyele sahiptir. Üretim faaliyetlerinden azami yararı sağlamak için tarım ve gıda sektörlerinde yapılan çalışmaların bilim ve teknolojinin gösterdiği şekilde yürütülmesi önem arz etmektedir.

1. SEKTÖRÜN GENEL DURUMU

1.1. Sektörün Dünya Ekonomisi ve AB Ülkelerindeki Durumu

Küresel ekonomide yaşanan finansal kriz, özellikle 2009 yılına ait uluslararası doğrudan yatırımları (UDY) olumsuz etkilemiş olsa da, 2010 yılında toparlanma eğilimine girilmiş ve 2011-2012 yıllarında da bu eğilim devam etmiştir. Dünya genelinde UDY girişleri 2011 yılında, bir önceki yıla göre % 16,5 artışla 1,5 trilyon dolara yükselmiştir. Türkiye'de ise UDY girişleri 2011 yılında, bir önceki yıla göre % 76 artışla 15,9 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir (Tablo 1)⁴.

Tablo 1. Türkiye'de 2005-2011 Yıllarında Yapılan Uluslararası Doğrudan Yatırımlar (UDY)
Milyon ABD Doları

Sektörler	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Tarım	7	6	9	41	49	82	31
Ziraat, avcılık ve ormancılık	5	5	6	23	48	77	31
Balıkçılık	2	1	3	18	1	5	0
İmalat sektörleri	829	2.100	5.116	5.174	3.780	2.861	7.771
İmalat	785	1.866	4.211	3.970	1.615	905	3.364
Gıda ürünleri, içecek ve tütün imalatı	68	608	766	1.252	196	123	649
Hizmetler sektörü	7.699	15.533	14.012	9.532	2.423	3.295	8.085
Toplam	8.535	17.639	19.137	14.747	6.252	6.238	15.887

Kaynak: Merkez Bankası (<http://www.invest.gov.tr>)

Türk gıda, içecek ve tütün sektörü, yabancı yatırımcılar için en cazip alanlardan birini oluşturmaktadır. Küresel yatırımcılara kârlı yatırım fırsatları sunduğundan, müthiş oranda doğrudan yabancı yatırımı çekerek son on yılda yaklaşık 4 milyar ABD dolarına ulaşmıştır.

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) tarafından 2012 yılında yayımlanan kesinleşmiş en son küresel doğrudan yatırım verilerini içeren Dünya Yatırım Raporu'na göre, 2011 yılında Türkiye, dünya genelinde 15,9 milyar dolarlık girişle en fazla uluslararası doğrudan yatırım çeken 23'üncü ülke ve gelişmekte olan ülkeler sıralamasında ise 12'nci sırada yer almıştır. Ayrıca, 2011'de Türkiye'nin dünya genelindeki uluslararası doğrudan yatırımlardan aldığı pay % 0,7'den % 1'e yükselmiştir. 173 gelişmekte olan ülke toplamındaki payımız ise % 1,4'ten % 2'ye yükselmiştir⁵.

Geçtiğimiz yıl Rusya Federasyonu'nun Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) 156'ncı üyesi olması, Türk gıda ve içecek ihracatçıları için de önemli bir gelişme ve birçok yeni fırsatları da içinde barındırmaktadır. Dünya Bankası yapmış olduğu çalışmada, DTÖ üyeliği sebebiyle Rusya'nın toplam tarımsal ithalatında en fazla 1 milyar dolarlık artış yaşayacağını belirtmiştir. 2007 yılında Rusya'nın tarımsal ürünler ithalatı içinde Türkiye'nin payı % 3,3 iken, 2011 yılında bu pay % 4,2'ye yükselmiştir⁶.

2010 yılına ilişkin sektörel anlamda genel görünüm; kriz sonrası imalat sektörüne yapılan uluslararası doğrudan yatırımlarda toparlanma yaşanmasına rağmen hizmetler sektörüne yapılan yatırımların düşmeye devam etmesi yönünde olmuştur. Özellikle finansal hizmetler alanındaki uluslararası doğrudan yatırımlarda keskin bir düşüş gerçekleşmiştir. İmalat sektörü içerisinde ise gıda, içki ve tütün, tekstil ve otomotiv endüstrileri iyileşirken metal ve elektronik sektörlerindeki yatırımlarda azalma yaşanmıştır⁷.

Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası kuruluşlara göre, 2012 ve 2013 yılları az da olsa dünya ekonomilerinin büyümesine devam edeceği yıllar olacaktır. Önümüzdeki dönemler, ülkelerin ekonomilerini etkileyecek en önemli faktörün gıda fiyatları olacağı yönündedir. Dünya Bankası'nın raporuna göre, 2012 yılının ilk çeyreğinde dünya gıda fiyatlarının % 8 oranında arttığını göstermiştir. Yine yapılan tahminlere göre, tüm dünyada gıda fiyatlarındaki artışın, önümüzdeki on yılda da istikrarlı bir şekilde devam etmesi beklenmektedir. Hatta bu on yılda, dünyanın belli bölgelerindeki gıda fiyatlarının % 40'lar seviyesinde artacağı öngörülmektedir⁸.

1.2. Sektörün Türkiye'deki Genel Durumu

Gıda ve içecek sektörü, Türkiye'nin ihracatına katkıda bulunmaktadır; 2010 yılında toplam ihracatın yaklaşık % 6'sını oluşturarak 6,7 milyar ABD doları hacme ulaşmıştır. 2011 yılında Türkiye, gıda ihracatı ile dünyanın 15'inci büyük ülkesi olmuştur. Gıda ve içecek sanayimiz 2011 yılında yaklaşık 8,9 milyar dolar düzeyinde ihracat gerçekleştirerek önemli bir başarı elde etmiştir. 2012 yılında gıda ve içecek ihracatımız 9,5 milyar dolarken, ithalatımız 5,1 milyar dolarda kalmıştır. Bu sayede gıda ve içecek sanayi dış ticaret karşılama oranı % 186,2 olarak yüksek bir oranda gerçekleşmiştir. Bir önceki yıla göre ihracat artış oranı % 6,7'dir. Türkiye'nin dış ticaret karşılama oranı ise % 64 olarak gerçekleşmiştir.

Ekmeğin Türkiye'de temel gıda maddesi olması nedeniyle, Türk tarımında tahılın büyük önemi vardır. Ayrıca, Türkiye'nin bakliyat üretimi yapan ülkeler arasında kayda değer bir yeri ve dünya ticaretine hakim olma potansiyeli vardır. Türkiye'de fındık ve diğer kuru meyve üretimi oldukça yüksektir ve bu ürünlerin çoğunda (fındık, kayısı, kuru üzüm vs.) Türkiye dünya pazarlarında hakim konumdadır. Türkiye'nin büyük tarım potansiyeli, konservesi yapılan geniş sebze ve meyve tarımını doğurmuştur. Türkiye'de hızlı büyüyen gıda sanayi sektörlerinden biri de dondurulmuş sebze ve meyve sanayidir. Türkiye, tarımsal potansiyelinin avantajıyla, bitkisel yağ üretiminde de kalite ve miktar yönünden diğer ülkeler arasında önemli bir yere sahiptir. Teknolojideki gelişmeler ve son yıllarda artan yatırımlar ile şekerleme, çikolata ve kakao ürünleri, pasta ve bisküvi sektörleri Türk gıda sanayinde büyük gelişme gösteren sektörlerdir⁹.

Türkiye'de imalat sanayinde 2011 yılı sonu itibariyle 4.729 adet uluslararası sermayeli şirket faaliyet göstermektedir. Bu rakam, toplam uluslararası sermayeli şirketlerin % 16'sını oluşturmaktadır. İmalat sanayi içerisinde kimya sektörü 523, gıda ürünleri, içecek ve tütün sektörü 504 ve tekstil sektörü 468 adet uluslararası sermayeli şirket ile ilk üç sırayı paylaşan alt sektörler olmuşlardır⁷.

Türkiye her geçen yıl dünya pazarında daha etkin bir oyuncu olma yolunda ilerlemektedir. Türkiye, üretim gücünü tarımsal üretimden almaktadır. Aynı zamanda Türkiye, 62 milyar dolarlık tarımsal hasılası ile dünyanın 7'nci büyük tarım ülkesi konumundadır. Ayrıca Türkiye gücünü, genç ve artan nüfusu ile birlikte son 10 yılda ortalama gelir düzeyinin artmasından da almaktadır. Dengeli ve bilinçli beslenme konusunda tüketici bilincinin yükselmesine bağlı olarak ambalajlı ürünlere yönelik, halkımızın beslenme alışkanlıklarındaki değişiklikler ve

kişisel beslenme tercihleri de gıda sanayimizin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bu kapsamda, Türkiye Gıda ve İçecek Sanayi Dernekleri Federasyonu, 2023 yılı gıda ve içecek ihracat hedeflerini 40 milyar dolar olarak hedeflemiştir¹⁰.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı da, “Türkiye’nin bugün için tarımsal üretim hasılası ile dünya ülkeleri içerisinde 7’nci, AB ülkeleri içinde 1’inci sırada yer aldığını ve bunun daha iyi bir noktaya taşınması, daha verimli sağlıklı bir üretim yapılması ve toplumun dengeli ve sağlıklı beslenmesi açısından gıda ve gıda standardizasyonunun ülkemiz için özel bir anlamı olduğunu” belirtmiştir¹⁰.

Türkiye açısından tarım ve gıda sektörlerinden elde edilecek gelir artışı toplum refahı, zenginliği ve yaşam kalitesini arttırmada önemli bir potansiyele sahiptir. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonunda hazırlanan Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi’nde (2011-2014) belirtildiği gibi, gıda ve içecek sanayinin tarımsal üretimin yapıldığı bölge ile entegre olma kapasitesine sahip olması, birçok bölgede üretim yapabilme ve yüksek istihdam yaratma imkanını da beraberinde getirmektedir. Bu da bölgesel eşitsizliklerin azaltılmasındaki rolü ve işsizliği azaltıcı etkileri nedeniyle sektörün önemini daha da arttırmaktadır.

Ayrıca, Türkiye’nin genç nüfusuna bağlı pazar büyüklüğü, dinamik özel sektör ekonomisi, yüksek turizm geliri ve elverişli iklim koşulları sektörün güçlü yanları olarak görülmektedir.

1.3. Sektördeki Üretim Eğilimleri ve Üretilen Başlıca Ürünler

Rasyonel tarımın yapıldığı ülkelerde tarımsal ürünlerin % 60’ı, ülkemizde ise % 25-30’u gıda sanayinde değerlendirilmektedir. Gıda sanayi için tarım sektörü vazgeçilmez bir hammadde kaynağıdır. Tarımsal ürünleri hammadde olarak kullanan gıda sanayinin sadece ülke düzeyinde faaliyet göstermesi günümüzde yeterli görülmemekte, varlığını sürdürebilmesi için dünyaya entegre olması ve ihracatını arttırması beklenmektedir. Bunun için yeterli ve kaliteli hammaddenin sağlanmasının yanı sıra teknolojik yeniliklerin de takip edilmesi gerekmektedir. Üretim faaliyetlerinden azami yararı sağlamak için tarım ve gıda sektörlerinde yapılan çalışmaların bilim ve teknolojinin gösterdiği şekilde yürütülmesi önem arz etmektedir.

Organik tarım alanında devam eden reformlarla birlikte bu alt sektöre yönelik artan uluslararası ilgi karşılanmaya çalışılmaktadır. Türkiye şu anda ürettiği neredeyse tüm sertifikalı organik

gıda ürünlerini, çoğunluğu Avrupa olmak üzere (yaklaşık % 85'ini) ihraç etmektedir. Buna ek olarak, “helal gıda” üretimi potansiyeli çoğunluğu Müslüman olan Türkiye için önemli fırsatlar sunmaktadır¹¹.

Türk gıda ve içecek sektörü, perakende satış yerlerinde sunulan seçeneklerin çeşitliliği nedeniyle talepte artış gösteren Türk tüketicileri ile birlikte son yıllarda istikrarlı bir büyüme kaydetmiştir. Tam zamanlı işlerde çalışan kadın sayısındaki artışın yanı sıra, net gelirin artması ve tüketim eğilimlerinin değişmesi, hazır yemek ve donmuş gıda gibi ambalajlı ve işlenmiş ürünlere olan ilginin artmasını sağlamıştır.

Türkiye, sektör geliştikçe beslenme düzeninin önemli bir parçası olan ekmek ile birlikte en büyük unlu mamul pazarlarından biri haline gelmektedir; bu da ülkeyi bu sektörde dünyada kişi başına en yüksek tüketim oranlarının görüldüğü ülkelerden biri yapmaktadır. Öte yandan, süt, yoğurt, peynir, kefir ve ayran gibi yan sektör süt ürünleri geleneksel Türk beslenme düzeninin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Geleneksel olarak Türk süt ürünleri pazarına hâkim olan ambalajsız ürünler, geniş çaplı bir büyümeyi engellemiştir; ancak yatırımcılar için de bir potansiyel ortaya çıkarmıştır.

1.4. Sektörün Alt Sektörleri ve Etkileşim Halinde Olduğu Diğer Sektörler

Gıda sektörünün ana görevi tarımsal ham maddeyi işleyerek yüksek kalitede, sağlıklı gıda ve içecek ürünleri haline getirmektir. Bu süreçte, en önemli adım üretimdir. Üretimden başlayarak tüketicide sona eren süreçte ise sağlıklı hammadde temininden enerji kullanımına, kaynak kullanımından atık idaresine, ambalajlamadan dağıtım kanallarına kadar birçok unsur yer almaktadır. Gıda zincirini, 'tarladan sofraya' ilkesinden hareketle; çiftçiler, sanayiciler, tedarikçiler, nakliyeciler, perakendeciler ve tüketicileri de içine alan farklı gruplar oluşturmaktadır.

Sektörün alt başlıkları; Et ve Et Ürünleri, Süt ve Süt Ürünleri, Un ve Unlu Ürünler, Meyve ve Sebze Ürünleri, Katı ve Sıvı Yağlar, Şeker ve Şekerli Ürünler, Alkolsüz İçecekler, Alkollü İçecekler, Fermente Ürünler, Hazır Tüketilen Gıdalar ve Bebek Mamaları olarak özetlenebilir. Günümüzde öne çıkan bir diğer eğilim ise organik gıdalardır. Organik tarım, ekolojik sistemde hatalı uygulamalar sonucu kaybolan doğal dengeyi kurmaya yönelik, insana ve çevreye dost üretim sistemlerini içermektedir.

1.5. Sektörün Bölgesel Yapısı ve Kümelenmeler

Özellikle son dönemde dünya genelinde gözlenen liberalleşme eğilimlerine paralel olarak ulusal ekonomiler önündeki sınırlar büyük ölçüde kalkmış ve ekonomilerin rekabet edebilme yetenekleri, uluslararası alanda ticari ilişkilerin en önemli belirleyicisi haline gelmiştir. Rekabetin artan önemi, ülkeleri geleneksel ticaret yaklaşımlarının değiştirilmesini beraberinde getirmiş ve birçok ülke tarafından uygulanmış ve başarısı kanıtlanmış olan “kümelenme yaklaşımı” günümüzün en çok ön plana çıkan yaklaşım haline gelmiştir.

Tarihsel olarak kümelenme yaklaşımının gelişimine bakıldığında, dünyanın en büyük ekonomisine sahip olan ve özellikle Dünya Ekonomik Forumu Küresel Ekonomik Raporlarında da ön sırada yer alan Amerika Birleşik Devletleri'nin bu alanda öncü bir rol oynadığı görülmektedir. Bilişim teknolojilerinin gelişmesinde önemli bir yere sahip olan Silikon Vadisi, Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan ilk kümelenme örneği olmuş ve bu alanda kaydedilen başarı kısa zamanda gıdadan tekstile, inşaat malzemelerinden savunma sanayine ve eğitime birçok alanda kümelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Ayrıca, Türk sanayisinin rekabet edebilirliğinin ve verimliliğinin yükseltilerek, dünya ihracatından daha fazla pay alan, ağırlıklı olarak yüksek teknoloji ürünlerin üretildiği, nitelikli iş gücüne sahip, çevreye ve topluma duyarlı bir sanayi yapısına dönüşümünü hızlandırmak için belirli bir rekabet edebilirlik ve sürdürülebilirlik potansiyeli taşıyan, ulusal düzeyde önemi haiz ve ağırlıklı olarak imalat sanayinde faaliyet gösteren kümelenme teşebbüslerini desteklemek amacıyla, Bakanlığımız Sanayi Bölgeleri Genel Müdürlüğü tarafından, 15 Eylül 2012 tarihli ve 28412 sayılı Resmi Gazete'de “*Kümelenme Destek Programı Yönetmeliği*” yayımlanmış ve söz konusu yönetmeliğin uygulanmasına dair faaliyetlere başlanmıştır.

Türkiye’de Gıda ve İçecek Sanayine ilişkin KOBİ’ler hemen hemen her yerde bulunmaktadır. Gıda ve içecek sanayine ilişkin bölge bazında kümelenmenin sırasıyla Marmara, Ege, İç Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz Bölgelerinde yoğunlaştığı görülmüştür. İl bazında bakıldığında ise; İstanbul, İzmir, Ankara, Manisa, Bursa, Gaziantep, Konya, Balıkesir, Mersin, Adana, Aydın, Antalya, Hatay, Denizli, Afyonkarahisar, Muğla, Samsun, Sakarya, Kahramanmaraş, Tekirdağ, Malatya, Rize, Şanlıurfa, Kayseri, Çanakkale, Edirne ve Çorum gibi illerimizde gıda ve içecek ürünlerinin imalatına yönelik işletmelerin ağırlık kazandığı tespit edilmiştir.

Ayrıca, 2007 yılında Samsun ve 2008 yılında da Antalya'nın Kumluca ilçesinde faaliyet gösteren Türkiye'nin ilk Gıda İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri (İOSB) kurulmuştur. Diğer bir Gıda İOSB, 2010 yılında Kocaeli ili İzmit ilçesinde faaliyet yürüten Kandıra Gıda İOSB'dir.

Bununla birlikte, ülke ekonomisine katkı sağlayacak yeni organize sanayi bölgelerinin kurulması doğrultusunda çalışmalar bütün hızıyla sürmektedir. Sakarya'nın Geyve ilçesinde 4'üncü Gıda İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulmasına yönelik planlamalar yapılmaktadır.

1.6. Sektörün Kapasite Kullanımı

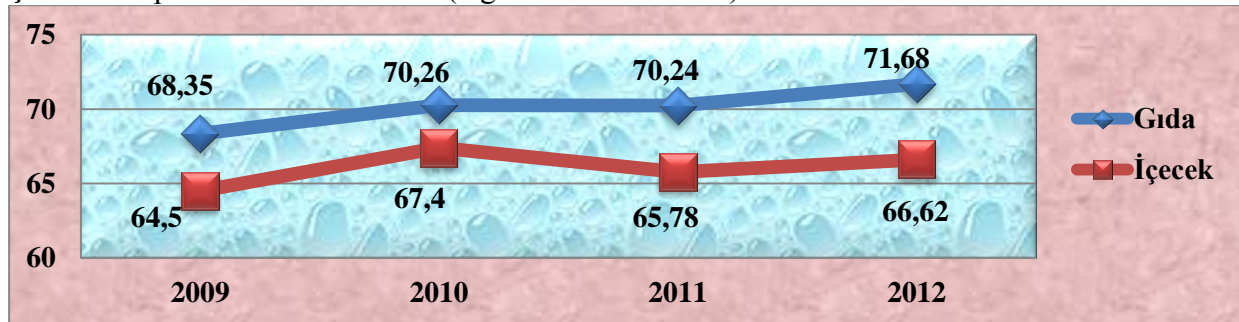
İmalat Sanayinin öncü sektörlerinden olan Gıda ve İçecek Sanayinin, Kapasite Kullanım Oranı (KKO) Merkez Bankası'nın sektörde faaliyet gösteren işyerlerine yaptığı anket verileri neticesinde Gıda Ürünleri İmalatı 2012 yılı verisi, bir önceki yıla oranla 1,4 puanlık bir artış sağlarken, 2009 yılına kıyasla 3,3 puanlık bir artışla 71,68 olmuştur. İçecek Sanayinde ise bu artış 2,12'dir.

Tablo 2. Yıllara Göre Kapasite Kullanım Oranı (Ağırlıklı Ortalama %)

Sektör Kodu (NACE Rev.2)	2009	2010	2011	2012
10 Gıda Ürünlerinin İmalatı	68,35	70,26	70,24	71,68
11 İçeceklerin İmalatı	64,50	67,40	65,78	66,62

Kaynak: Merkez Bankası (<http://www.tcmb.gov.tr>).

Şekil 1. Kapasite Kullanım Oranı (Ağırlıklı Ortalama %)

Kaynak: Merkez Bankası (<http://www.tcmb.gov.tr>).

1.7. Sektörün İşyeri Sayısı ve İstihdamı

Türkiye genelinde istihdam edilenlerin % 23,8'i tarım, % 19'u sanayi, % 7,2'si inşaat ve % 50'si ise hizmetler sektöründe yer almaktadır.

Tablo 3. Sektörün İşyeri Sayısı ve İstihdamı

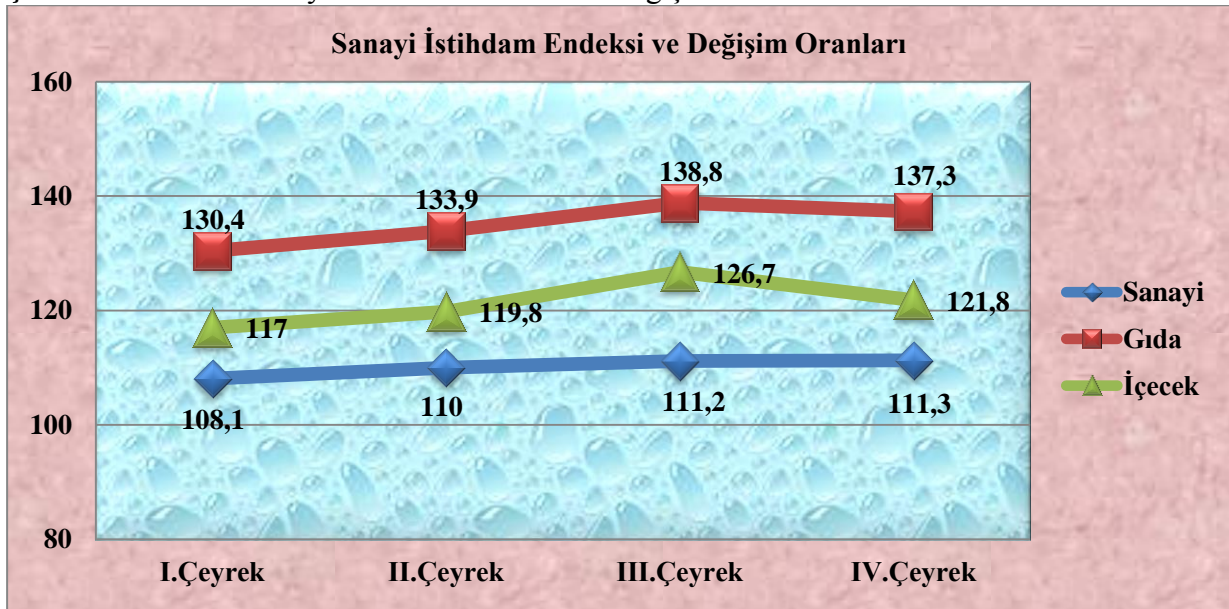
SEKTÖRLER	2009		2010		2011		2012	
	İşyeri	İstihdam	İşyeri	İstihdam	İşyeri	İstihdam	İşyeri	İstihdam
Gıda Sektörü	36.396	338.852	37.686	354.743	39.379	379.772	40.377	406.091
İçecek Sektörü	523	10.643	566	12.031	578	12.252	607	12.695

Kaynak: SGK Aylık İstatistik Bültenleri (<http://www.sgk.gov.tr>)

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verilerine göre, 2009 yılında gıda sektöründe 36.396 işyeri faaliyet gösterirken işyeri sayısı yaklaşık % 11 artış ile 2012 yılında 40.377'ye yükselmiştir. Gıda sektörüne ilişkin istihdam da ise 2009 yılında 338.852 kişi çalışırken 2012 yılında % 20 artışla 406.091 kişiye ulaşmıştır.

2009 yılında içecek sektöründe ise 523 işyeri faaliyet gösterirken işyeri sayısı yaklaşık % 16'luk artış ile 2012 yılında 607'ye yükselmiştir. İçecek sektörüne ilişkin istihdam edilenlerin sayısı 10.643 olup, 2012 yılında % 19'luk bir artışla 12.695'e ulaşmıştır.

Şekil 2. 2012 Yılı Sanayi İstihdam Endeksi ve Değişim Oranları

Kaynak: TÜİK (2005=100)

Gıda ve İçecek Sektörlerine ait sanayi istihdam endeksi sektörün sağlamış olduğu istihdamın genel imalat sanayi değerinin de üzerinde gerçekleştiğini göstermektedir. Sektörlere ait endeks değeri ile imalat sanayi değeri arasındaki fark ise her geçen yıl artmaktadır.

1.8. Sektörün Üretim ve Katma Değeri

2010 yılı TÜİK verilerine göre; 79,4 milyar TL düzeyinde gerçekleşen gıda sektörü üretim değerinin, 524,4 milyar TL'lik toplam imalat sanayi içerisindeki payı % 15'tir. Ayrıca 24 sektör arasında en yüksek faktör maliyetiyle ülke ekonomisine sağladığı katma değerdeki payı % 11'dir. İçecek sektörünün toplam imalat sanayi içerisindeki payı ise % 1'dir.

Tablo 4. Üretim ve Katma Değeri

Sektör Kodu (NACE Rev.2)	Kod	Üretim Değeri (TL)	Faktör Maliyetiyle Katma Değer (TL)	
1	Gıda ürünlerinin imalatı	10	79.483.011.328	11.631.304.133
2	İçeceklerin imalatı	11	5.507.646.950	1.412.194.354
3	Tütün ürünleri imalatı	12	3.706.750.092	962.049.785
4	Tekstil ürünlerinin İmalatı	13	44.699.670.690	8.851.109.053
5	Giyim eşyalarının imalatı	14	33.589.448.920	6.538.485.364
6	Deri ve ilgili ürünlerin imalatı	15	4.671.819.255	890.564.513
7	Ağaç, a. ürünleri ve mantar ürün. imalatı	16	7.330.793.114	1.512.925.288
8	Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı	17	10.877.210.983	2.041.554.223
9	Kayıtlı medyanın basılması ve çoğalt.	18	5.279078.985	1.191.050.144
10	Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol imalatı	19	21.854.499.208	1.751.641.641
11	Kimyasalların ve kimyasal ürün. imalatı	20	26.825.690.551	4.722.634.060
12	Temel ecz. ürün. ve ecz.ilişkin malz.imalatı	21	9.152.585665	3.032.525.795
13	Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	22	27.386.025.377	5.710.327.328
14	Diğer metalik olmayan mineral ürün.imalatı	23	30.884.199.393	7.903.627.023
15	Ana metal sanayi	24	59.451.075.583	8.139.462.592
16	Makine ve teçh. hariç, fab.metal ürün. imalatı	25	27.488.540.520	6.078.845.643
17	Bilgisayar, elektronik ve optik ürün. imalatı	26	6.756.168.075	1.463.225.799
18	Elektrikli teçhizat imalatı	27	28.350746.128	5.749.080.268
19	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı	28	20.826.528.581	5.166.927.502
20	Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı	29	43.437.008.962	8.077.899.731
21	Diğer ulaşım araçlarının imalatı	30	5.366.247.820	1.760.262.268
22	Mobilya imalatı	31	10.486.250.150	2.361.675.757
23	Diğer imalatlar	32	7.747.549.415	1.177.951.656
24	Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı	33	3.319.203.952	1.091.284.859
	TOPLAM	C	524.477.749.697	99.218.608.779

Kaynak: TÜİK

1.9. Sektörün Ciro

Gıda ve İçecek İmalat Sektörü 2010 yılında yaklaşık 89 milyar TL'lik ciro yapmıştır. Sektörün toplam imalat sanayi cirosu içerisindeki payı ise % 16'dır.

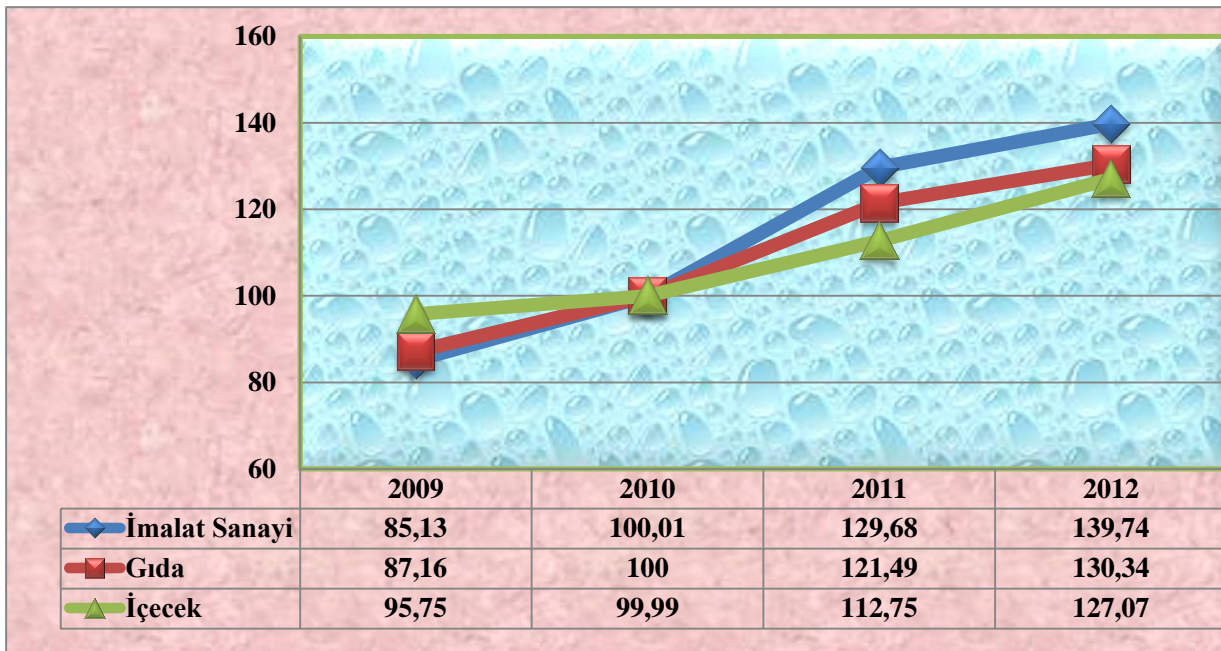
Tablo 5. Sektörün Ciro

NACE Rev.2		2010	
		Ciro (TL)	Pay (%)
Gıda Ürünleri İmalatı	10	83.245.383.218	15
İçecek İmalatı	11	5.537.349.774	1
TOPLAM İMALAT SANAYİ	C	552.790.128.632	-

Kaynak: TÜİK

Hem imalat sanayi hem de gıda ve içecek sanayi cirolarında da her yıl düzenli bir artış görülmüştür.

Şekil 3. Ciro Endeksi

Kaynak: TÜİK (2010=100)

1.10. Sektörün Ar-Ge Faaliyetleri

Ülkemizin ekonomik ve sosyal gelişimini sağlayan, toplum sağlığı ve yaşam kalitesini belirleyen önemli girdilerden biri olan gıda alanında, ülkemizin ihtiyaçlarının AR-GE ve yenilik yoluyla çözülmesi stratejik önem arz etmektedir. Ülkelerin karşılaştırmalı üstünlük düzeylerinin artarak, sürdürülebilirlik ilkeleri ile şekillendiği bir dünyada, stratejik bir alan olan gıda sektöründe disiplinlerarası AR-GE ve yenilik faaliyetlerine odaklanılması bir gerekliliktir. Nitekim birçok ülke gıda alanındaki ulusal stratejilerini belirlemiş ve bu alanda sürdürülebilir büyümeyi sağlamak amacıyla mekanizmalarını şekillendirmiştir¹².

Ülkemiz için bu denli stratejik öneme sahip enerji, su ve gıda alanlarında AR-GE ve yenilik süreçlerinin bütünsel olarak ele alınması önem arz etmektedir. Bu amaçla strateji ve yol haritalarının geliştirilmesi ve ilgili hazırlıkların yapılması önem arz etmektedir. Bu kapsamda, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK)'nın 21'inci Toplantısı'nda 2010/101 sayılı kararda "Enerji, su ve gıda alanlarında ulusal AR-GE ve yenilik stratejilerinin hazırlanması kararı alınmıştır. Karar gereği, TÜBİTAK koordinasyonunda ilgili kamu, özel sektör ve yüksek öğretim kurumların uzmanları ile yapılan çalışmalar neticesinde "Ulusal Gıda AR-GE ve Yenilik Stratejisi" hazırlanarak, BTYK 23'üncü Toplantısı'nda sunulmuştur.

Diğer taraftan TÜİK 2010 yılı verilerine göre, AR-GE harcaması, Tam Zaman Eşdeğer (TZE) araştırmacı sayısı ve ihracat verileri birlikte değerlendirildiğinde gıda ürünleri ve içecek sanayisinde AR-GE'ye yapılacak harcamanın sonrasında ihracatı daha iyi bir düzeye getireceği gayet açıktır. Gıda ve içecek sanayisinde TZE araştırmacı sayısının AR-GE harcamasına göre daha iyi bir düzeyde olduğu, gerek AR-GE harcaması gerekse TZE araştırmacı sayılarını artıracak politikalar oluşturulduğunda bunun ülkemize daha fazla ihracat getirerek dış ticaret açığını azaltıcı bir etki yapacağı değerlendirilmektedir. Dolayısıyla gıda ürünleri ve içecek sanayisinde var olan potansiyelin değerlendirilmesinin ülkemizin ekonomik kalkınmasında önemli bir yer tutacağı düşünülmektedir¹³.

Yine TÜİK'in verilerine göre, 2010 ve 2011 yılı için Gıda Ürünlerinin imalatında AR-GE faaliyetlerine ayrılan toplam değer, imalat sanayi içinde % 29'dur. Ayrıca 2010 yılı verilerine bakıldığında (Tablo 6) Gıda Ürünlerinin imalatında, yatırım harcamaları olarak makine-teçhizat ve sabit tesise ayrılan miktar 2011 yılı ile karşılaştırıldığında önemli bir artış görülmektedir.

Tablo 6. Sektörün Ar-Ge Faaliyetleri (TL)

SEKTÖRLER	Harcama Kalemleri	2010	2011
İmalat Sanayi	Personel	878.646.906	1.106.534.217
	Makine-Teçhizat	178.517.513	397.897.156
	Sabit Tesis	45.025.665	52.343.112
	Diğer Cari	933.190.976	1.012.707.554
	TOPLAM	2.035.381.060	2.569.482.039
Gıda Ürünlerinin İmalatı	Personel	28.355.093	36.982.583
	Makine-Teçhizat	7.739.917	11.280.272
	Sabit Tesis	190.387	1.213.322
	Diğer Cari	23.451.358	24.915.916
	TOPLAM	59.736.755	74.392.093
İçeceklerin İmalatı	Personel	613.952	1.341.411
	Makine-Teçhizat	76.983	83.900
	Sabit Tesis	-	-
	Diğer Cari	431.726	457.085
	TOPLAM	1.122.661	1.341.411

Kaynak: TÜİK

1.11. Sektörün Elektrik Tüketimi

TEDAŞ'ın 2010 yılı verilerine göre tüm Türkiye'de 172.050.628 MWh'lik elektrik tüketiminin yaklaşık % 3'ü gıda, içecek ve tütün ürünleri imalatı yapan sektörler tarafından kullanılmıştır (Tablo 7).

Tablo 7. Tüketici Gruplarına Göre Elektrik Tüketim Oranları

Tüketici Sınıfı	Toplam MWh	%
Mesken İç Hizmetler	41.410.705	24,0
Ticarethane, Yazıhane, Turizm vb. faaliyetler	26.280.923	15,3
Demir-Çelik Üretimi ve İşleme Sanayi	16.574.835	9,6
Tekstil, Deri ve Giyim Sanayi	13.890.475	8
Toprak ve Çimento Sanayi	11.009.774	6,3
Organize Sanayi ve Diğer Sanayi Tesisleri	8.818.586	5,1
Kimya Sanayi	5.621.518	3,2
Gıda, İçecek ve Tütün Ürünleri Sanayi	5.129.536	3
Tüm Tüketiciler Toplamı	172.050.628	100

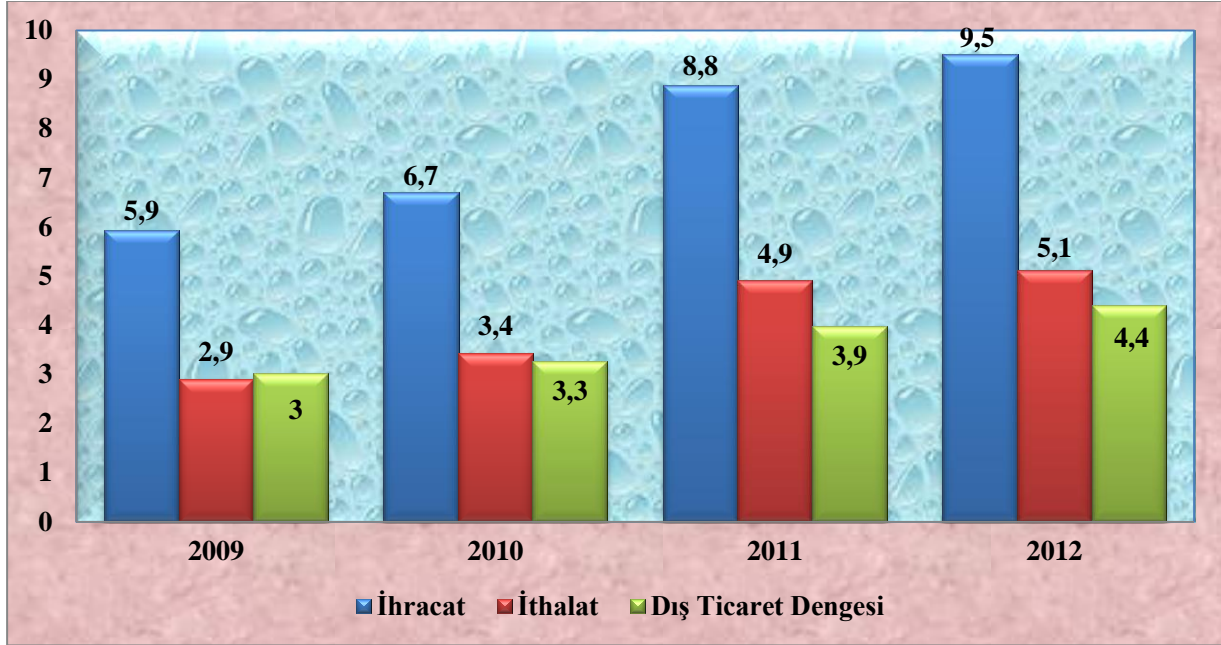
Kaynak: TEDAŞ (2010 yılı verileridir).

1.12. Sektörün Dış Ticareti

Gıda ve içecek sanayinin ihracatı 2009 yılında 5,9 milyar dolar seviyesinden 2012 yılında 9,5 milyar dolara yükselirken her yıl 3-4 milyar dolar artı değer yaratarak dış ticaret dengesini korumuştur. TÜİK ihracat verilerine göre, 2012 yılı toplam ihracatımız 153 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. İhracatımızın yaklaşık yüzde 10'luk kısmını gıda ürünleri ve içecek, tarım ve hayvancılık ile balıkçılık alanlarında yapılan üretimimiz oluşturmaktadır.

Son 10 yılda ki gelişmelerden sonra Türkiye, dünyanın 17'nci büyük ekonomisi olurken, gıda ve içecek sektörü ile dünyanın 15'inci büyük ihracatçısı konumuna yükselmiştir.

Şekil 4. Yıllar İtibariyle Gıda ve İçecek Sektörü Dış Ticareti (Milyar Dolar)

Kaynak: TÜİK

1.13. Sektörün Maliyet Bileşenleri

Gıda ve içecek sanayinde başlıca üretim maliyetleri hammadde, işçilik ve enerji giderlerinden oluşmaktadır. Faaliyet alanı tarımsal hammaddenin satın alınması, sonrasında işlenerek yüksek kaliteli gıda ve içecek ürünlerine dönüştürülmesidir. Bu sürecin odak noktasında yer alan üretim aşamasındaki en önemli konular; enerji kullanımı, sera gazı emisyonları, kaynak ve atık yönetimi, su ve atık su yönetimi ile ambalajlamanın iyi bir şekilde planlanarak yürütülmesidir. Bu saydıklarımızla birlikte sektörün üretimine uygun teknolojinin de eklenmesi, sektörün maliyet kalemlerini ciddi oranda azaltacaktır.

Diğer taraftan gıda ve içecek sanayinde endüstriyel tipte üretim yapılmaması, tarımsal ham maddelerimizde kalite sorunu ve ham madde fiyatlarının dünya fiyatlarından yüksek oluşu maliyet kalemlerini arttırmaktadır.

Gıda ve içecek sanayinin iklim değişikliği üzerine etkisini, enerji kullanımından, atıklarla özellikle ambalaj atıklarının etkilerini en aza indirmek için iyi tarım ve çiftçilik uygulamalarını geliştirmek gibi önceliklere yer verilmesi durumu, sektörün maliyetine ve ülke ekonomisine önemli bir katkı yaratacaktır.

1.14. Sektörün 2013-2023 Projeksiyonu

Günümüzde “gıda” konusu ele alındığında, gıda üretim ve tüketim zincirindeki tüm aşamalar kastedilmektedir. Birincil üretim (bitkisel ve hayvansal üretim ile su ürünleri) sonucu elde edilen tarımsal ve hayvansal hammaddelerin güvencesi ve güvenliğinin sağlanarak, sanayide işlenmesi sonucu güvenilir ve kaliteli gıdaların tüketiciye ulaştırılması, gıda alımı ve tüketicinin sağlık ve refahının sağlanması ve korunması ile bu zincirin her bir basamağına çevresel faktörlerin etkilerinin de araştırılması ile tüm gıda üretim ve tüketim zinciri üzerinde kalite ve güvenliğin sağlanması hedeflenmektedir¹².

TÜBİTAK tarafından yapılan “2023 yılında Tarım ve Gıda açısından Nasıl bir Türkiye” çalışmaları sonucunda Tarım ve Gıda sanayi için belirlenen “*Bilime ve modern teknolojilere dayalı olarak; toplumun sağlıklı beslenmesini, gereksinimlerini yeterli nicelik ve nitelikte karşılayabilen, biyolojik çeşitliliğini koruyan ve toplumsal yarara dönüştürebilen, ekonomik, ekolojik ve sosyal açıdan sürdürülebilir, verimliliği artan tarım ve tarımsal sanayinin de katkısıyla, uluslararası alanda rekabet edebilen gelişmiş bir Türkiye*” vizyonuna ulaşılabilmesi için, sektörlerin rekabet gücünü kısıtlayan engellerin tespit edilerek, bu engelleri ortadan kaldırmaya yönelik politikaları ve stratejileri hayata geçirmeye çalışmaktadır.

Türkiye ekonomisinde tarım ve gıda sektörü nüfus ve istihdam, beslenme, sanayiye ham madde temini, milli gelir, sanayi ürünlerinin tüketicisi olma açısından önemli bir yere sahiptir. Üretim faaliyetlerinden azami yararı sağlamak için tarım ve gıda sektörlerinde yapılan çalışmaların bilim ve teknolojinin gösterdiği şekilde yürütülmesi zorunludur. Türkiye açısından tarım ve gıda sektörlerinden elde edilecek gelir artışı toplum refahı, zenginliği ve yaşam kalitesini arttırmada önemli bir potansiyele sahiptir.

Küreselleşme olgusu içerisinde, çok uluslu tekellerin güç kazanması, gelişmiş ülkelerin tarım ve gıda üzerinde hakimiyet kurma istekleri, bilim ve teknolojiadaki baş döndürücü gelişmeler konuyu daha da karmaşık hale getirmektedir. Bu bağlamda önümüzdeki yıllarda olması beklenen ve öne çıkan başlıca gelişmeler;

- Nanoteknolojiler uygulanacak, üretimde robotlar kullanılacak,
- Ürünler bazında ülkeler özelleşecek, kalite ve marka bilinci yaygınlaşacak,
- Çevre bilinci yaygınlaşacak ve doğal kaynaklar korunacak, atıkları yeni ürünlere dönüştüren yöntemler geliştirilecek, yayım ve eğitim çalışmaları hız kazanacak,
- Artan nüfusun beslenmesi için yoğun üretim kaçınılmaz olarak sürdürülecek,
- Ürün çeşitliliği ile fonksiyonel gıdaların talep ve tüketimleri artacak,
- Gıda endüstrisinde ısıtma işlemi gibi geleneksel teknolojilerin yerine besin elemanlarını daha az tahrip eden çevre dostu teknolojiler kullanılacak,
- Tarımsal ürünler dolayısıyla gıdalar daha az hacimde daha yüksek besleyici değerde üretilebilecek, endüstriyel üretimlerde konsantre ürünler geliştirilebilecek,
- Akıllı mutfak donanımlarının kullanımı yaygınlaşacak ve bunun, gıdaların hazırlanış biçimleri üzerinde etkisi olacak,
- Gıdaların hijyenik kalitesi, işlenmesi, sınıflandırılması ve paketlenmesinde, biyosensörler ve çok amaçlı enzimlerden yaygın ve etkin bir biçimde yararlanılacak ve
- Tekelleşme eğilimleri artacaktır.

2. SEKTÖRÜN SON ALTI AYLIK DEĞERLENDİRMESİ

2.1. Son Dönemdeki Sektöre İlişkin Türkiye ve Dünyadaki Gelişmeler

Gıda ve İçecek Sektörleri Türkiye'nin büyümesinde itici güç olma potansiyeline sahiptir. 2000-2012 yılları arasındaki imalat sanayinin TÜİK dış ticaret değerlerine göre ihracatın ithalatı geçtiği nadir sektörlerden biri gıda ürünleri ve içecek sanayisidir. Türkiye'nin zengin doğal kaynaklarının varlığı, gıda ve içecek sektörü için büyüme ve yeni ihracat pazarlarına açılma fırsatı yaratmaktadır. Ülkemizde, uluslararası doğrudan yatırım girişleri 2011 yılında, bir önceki yıla göre % 76 artışla 15,9 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Devam eden doğrudan yabancı yatırım, büyüyen bir tarımsal AR-GE sektörünün geliştirilmesine yardımcı olmaktadır.

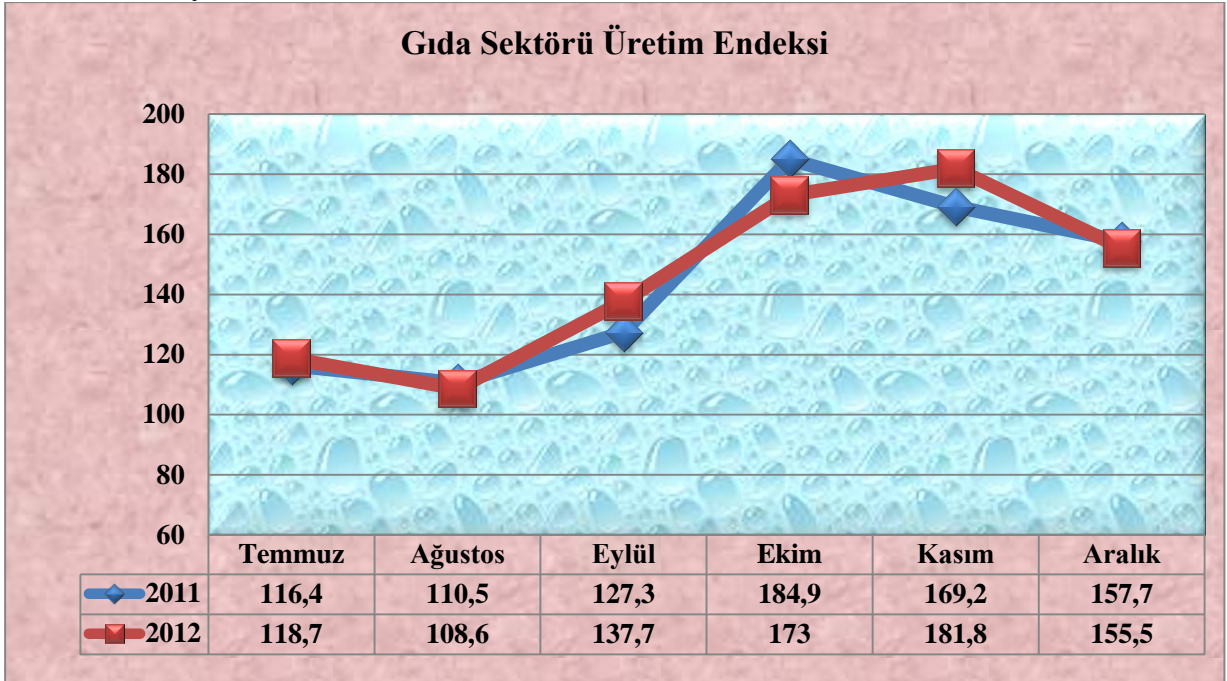
Küresel ekonomik dengeler değişirken, Türkiye bu değişimden en çok faydalanacak ülkelerden biridir. Öncelikle büyüyen nitelikli işgücü, elverişli ortam ve coğrafi konumun varlıklı birtakım bölgelerin kesiştiği noktada bulunması Türkiye'nin şansını arttırmaktadır. Ancak bilinen bir gerçek de vardır ki, gerek dünyada gerekse Türkiye'de nüfusa bağlı olarak kişi başına düşen verimli tarım alan miktarları her geçen gün düşüş göstermektedir. Orman ve Su İşleri Bakanlığı verilerine göre ülkemizin 1990 yılında kişi başına düşen tarım alanı 0,8 ha iken günümüzde bu değer 0,3 ha'a kadar gerilemiştir. Ülkemizin önümüzdeki yıllarda gıda ihtiyacını karşılayabilmek için tarım alanlarını daha verimli kullanmak zorundadır. Verimli kullanım için yeni metotların uygulanması ve AR-GE çalışmaları bir gerekliliktir¹².

Günümüzde Türkiye gıda ürünlerinin üretimi, işlenmesi ve büyük Avrupa ve Ortadoğu pazarlarına ihracatı konusunda bölgesel üs konumundadır. Tarımsal çeşitliliği ve uygun iklimi ülkenin gıda işleme sektörüne sürekli hammadde tedarik etmesine imkan verirken gıda ve içecek alanında büyük bir ihracatçı konumunda olmasını sağlamaktadır. Türkiye şimdiden ham gıdadan işlenmiş gıda ürünlerinin ihracatına geçiş yaparak zincirdeki yükselişine başlamıştır¹³.

2.2. Sektörün Üretim Endeksi Değerlendirmesi

2012 yılının son 6 aylık döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre Ekim ayı hariç diğer aylarda Gıda Sektörü Üretim Endeksinde bir artış gözlenmiştir. Yine aynı dönemde bir önceki aya göre değişim oranlarına bakıldığında ise Ağustos ayında Temmuz ayına göre % 8,5 oranında bir düşüş kaydetmiş ve bu aydan itibaren bir ivme kazanmıştır. Ancak yılın son ayında, bir önceki aya göre % 14,5'lük bir düşüş gözlenmiştir (Şekil 5a).

Şekil 5a. Sanayi Üretim Endeksi

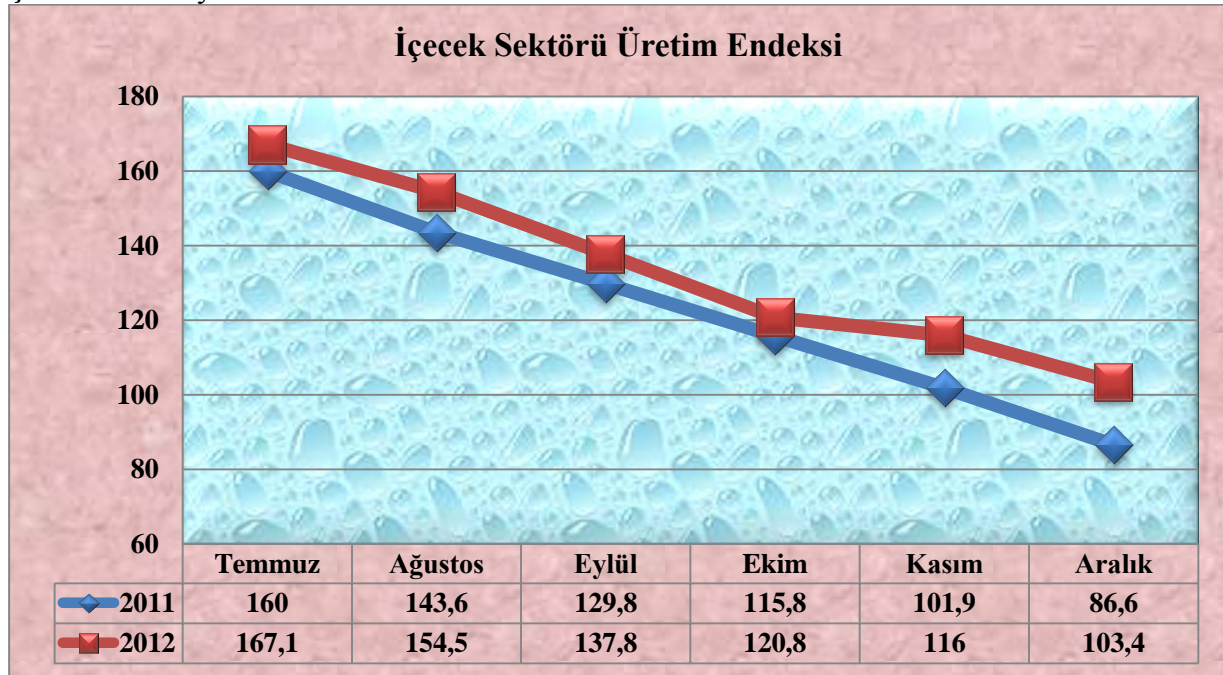

Kaynak: TÜİK (2005=100)

2012 yılının son 6 aylık döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre diğer aylarda İçecek Sektörü Üretim Endeksinde bir artış gözlenmiştir. Yine aynı dönemde, bir önceki aya göre değişim oranlarına bakıldığında ise Ağustos ayında Temmuz ayına göre % 7,5 oranında bir düşüş görülmüş ve bu düşüş yıl sonu bitimine kadar devam etmiştir. Ancak 2012 yılının son 6 ayı, bir önceki yılın son 6 ayına göre % 4,4'lük bir artış sergilemiştir (Şekil 5b).

Sonuç itibarıyla, hem gıda hem de içeceklerin imalat endeksleri bugüne kadar gözlenen en yüksek yıllık endeks değerlerine ulaşmıştır (Baz yılı 2005=100)

Şekil 5b. Sanayi Üretim Endeksi

Kaynak: TÜİK (2005=100)

2.3. Sektörün Kapasite Kullanım Oranı Değerlendirmesi

2009 yılı Gıda ve İçecek Sektörünün son 6 aylık KKO, 2012 yılına göre 0,83 puan artarak 71,83 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2012 yılı son 6 aylık en yüksek KKO 74,6 puan ile Ekim ayında gözlenmiştir. 2012 yılı Aralık ayında ise Kasım ayına göre 1,9 puanlık bir düşüş sergilemiştir (Tablo 8).

Tablo 8. 2009-2012 Yılları Arasında Gıda ve İçecek Sektörünün Son 6 Aylık Kapasite Kullanım Oranı (Ağırlıklı Ortalama %)

	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Toplam Ortalama
2009	71,1	71,3	70,3	72,9	70,6	69,8	71,00
2010	69,7	66,9	68,6	75,1	75,0	73,3	71,43
2011	70,0	69,8	68,6	72,6	73,4	72,3	71,11
2012	70,0	70,4	69,9	74,6	74,0	72,1	71,83

Kaynak: Merkez Bankası (<http://www.tcmb.gov.tr>)

2012 yılı İmalat Sanayisi ise 2009 yılına kıyasla 5,85 puanlık bir kapasite kullanım artışı gösterirken, 2011'e göre ise 1,92 puanlık bir azalma sergilemiştir. İmalat sanayinin 2012 yılı

son 6 aylık dönemlerine bakıldığında en yüksek 74,9 puan ile Ekim ayında gözlenmiştir. (Tablo 9).

Tablo 9. 2009-2012 Yılları Arasında İmalat Sanayinin Son 6 Aylık Kapasite Kullanım Oranı (Ağırlıklı Ortalama %)

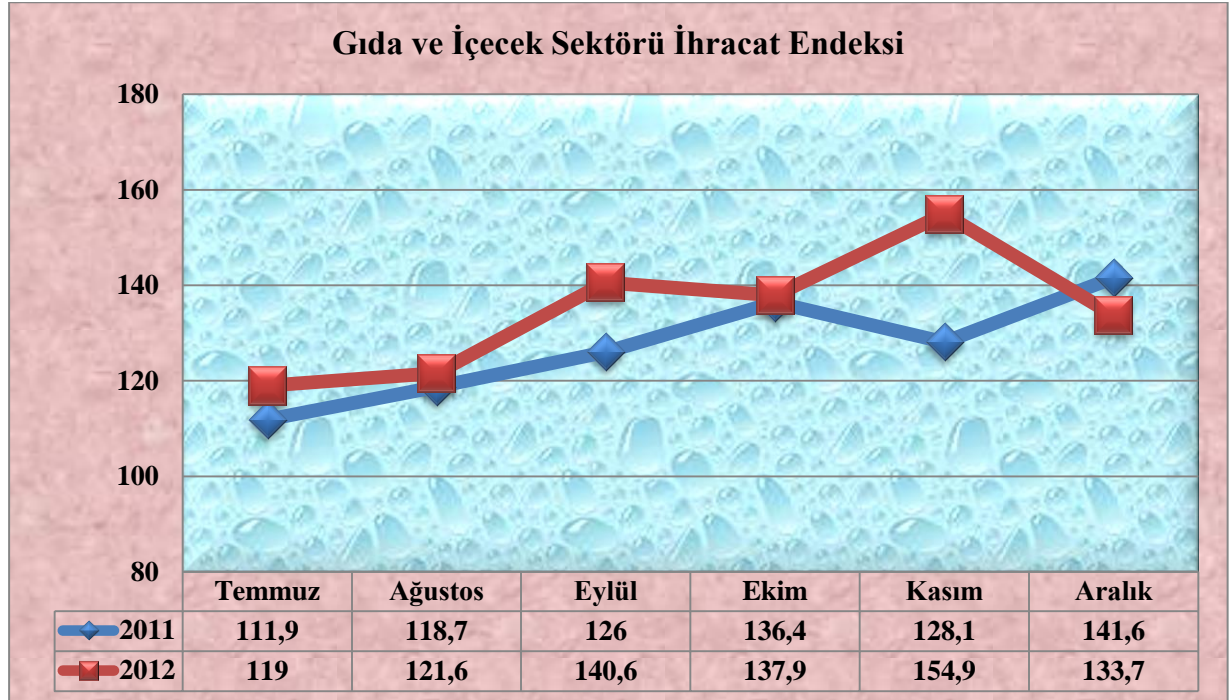
	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Toplam Ortalama
2009	67,9	68,9	68,0	68,2	69,8	67,7	68,41
2010	74,4	73,0	73,5	75,3	75,9	75,6	74,61
2011	75,4	76,1	76,2	77,0	76,9	75,5	76,18
2012	74,8	74,3	74,0	74,9	74,0	73,6	74,26

Kaynak: Merkez Bankası (<http://www.tcmb.gov.tr>)

2.4. Sektörün İhracat ve İthalat Değerlendirmesi

İhracat: Geçici dış ticaret verilerinden hesaplanan 2010=100 temel yılı dış ticaret endekslerine göre, bir önceki yılın aynı aylarına göre bakıldığında ihracat miktar endeksi % 2 artış göstermiştir. Söz konusu dönemde en yüksek artış % 15,6 ile Eylül ayında, en büyük düşüş ise % 13,7 ile Aralık ayında görülmüştür.

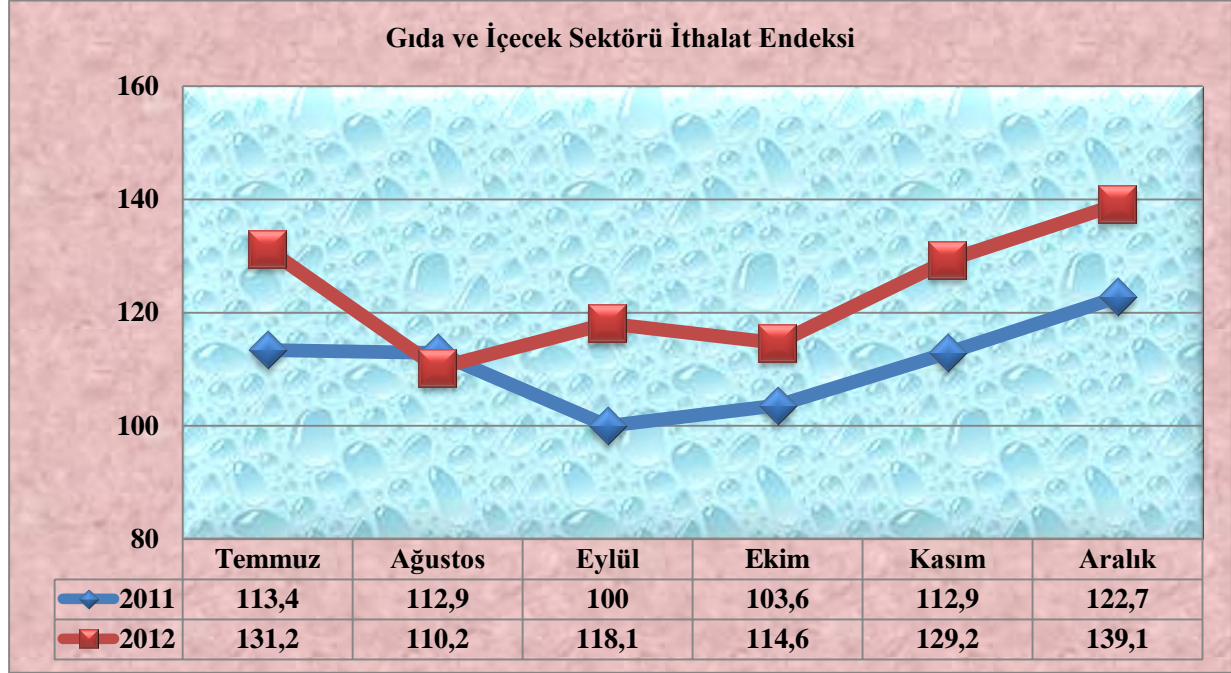
Şekil 6. İhracat Miktar Endeksi

Kaynak: TÜİK, ISIC REV.3 (2010=100)

İthalat: Geçici dış ticaret verilerinden hesaplanan 2010=100 temel yılı dış ticaret endekslerine göre, 2012 yılının son 6 aylık döneminde, önceki yılın aynı dönemine göre Gıda ve İçecek Sektörü İthalat Endeksinde % 1,4 artış gözlenmiştir. Söz konusu dönemde en yüksek artış % 12,7 ile Kasım ayında gözlenirken en büyük düşüş ise % 16 ile Ağustos ayında görülmüştür.

Şekil 7. İthalat Miktar Endeksi

Kaynak: TÜİK, ISIC REV.3 (2010=100)

KAYNAKÇA

1. İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi, Proje ve İş Geliştirme Birimi İAOSB Haber Dergisi 2012 Sayısı, s.1
2. TÜBİTAK Vizyon 2023 Bilim ve Teknolojisi Öngörüsü Projesi Tarım ve Gıda Paneli Raporu, s.1-4, 20-22
3. Türkiye Sanayi Strateji Belgesi 2011-2014 s.129
4. YASED, UNCTAD Dünya Yatırım Raporu 2012.
5. YASED Basın Bülteni “Türkiye, doğrudan yatırım liginde 2011’de 6 basamak birden yükseldi”5 Temmuz 2012, UNCTAD Dünya Yatırım Raporu 2012.
6. Gıda Hattı, 39.Sayı Ekim-Kasım 2012, “Yeni Fırsatlar Kapıda” s.30
7. Ekonomi Bakanlığı Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü, Uluslararası Doğrudan Yatırımlar 2011 Yılı Raporu, Nisan 2012 Sayfa:5-13
8. Gıda Hattı, “Cumhuriyet Tarihinin İhracat Rekoru” <http://www.gidahatti.com/> Erişim Tarihi: 19.02.2013
9. Ekonomi Bakanlığı, İhracat Genel Müdürlüğü Gıda İşleme Makineleri Sektör Raporu 2012, s.1
10. Gıda Hattı, 39.Sayı Ekim-Kasım 2012, “500 şirket buluştu” s.16-17
11. “Dünya Standartlarında Gıda ve İçecek Endüstrisi”, <http://www.invest.gov.tr> Erişim Tarihi: 04.03.2013
12. Ulusal Gıda AR-GE ve Yenilik Stratejisi 2011, s.3-5
13. PWC Mayıs 2012, 2041’de “Türkiye Geleceğe Bakış” <http://www.pwc.com.tr/> Erişim Tarihi: 06/03/2013